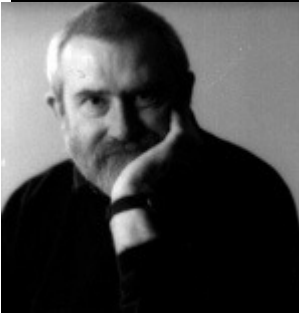


## Når børn bider.



Det er altid slemt, når ens børn lider overlast. Særlig slemt er det, når det sker, mens man har betroet dem til andre. Både for én selv og for de andre.

Når ens barn er blevet bidt i vuggestuen, er der mange ting at tage vare på. Hvordan taler de voksne sammen om sagen? Bider de af hinanden? Er der meget bid i anklagerne, og bider de anklagede godt fra sig? Det er ikke tilfældigt, at jeg har brugt vendinger med bid i – selv om det her står i overført betydning. Børn tager ved lære af de voksne, men børn er konkrete, hvor de voksne er abstrakte. Når fx hestene bides over den tomme krybbe derhjemme, så lærer børn helt konkret at bide hinanden.

Aggressivitet er en naturlig kraft hos mennesker. Det er den energi, som sørger for, at vi tager for os af livet. Aggressivitet er en motor, der tøffer derudad og holder os i gang. Men aggression kan vokse sig stor og ustyrlig. Det begynder almindeligvis som irritation eller vrede og kan så udvikle sig videre til forskellige mere eller mindre voldsomme former for raseri og vold, hvis ikke der bliver taget hånd om den, eller hvis den bliver undertrykt.

Eksplisionsmotoren udvikler sig til en destruktiv eksplosion, dvs. at de aggressive kræfter er ude af kontrol og kan gå ud over andre – ting eller mennesker – hvis de andre ikke er klar over, at de kan blive ramt eller forulempet og flytter sig eller løber væk.

Børn er også aggressive, og deres aggressivitet må styres af de voksne, indtil de selv har lært det. Når børn bider andre, er det i reglen et udtryk for at almindelig sund aggressivitet har udviklet sig til vrede og er ude af kontrol.

Der findes ikke forkerte følelser. Følelserne er der, og det hjælper ikke at lyve sig fra dem eller lade som om, de ikke er der. Det vigtige er, hvordan man behandler dem. Og det skal børn lære af de voksne. Når man er vred, skal følelsen udtrykkes. Det kan man gøre på en mere eller mindre socialt acceptabel måde. Man kan fx kaste ord eller ting efter hinanden, og det er sagt, at kulturen kom ind i verden, da det blev ord og ikke sten, aggressive mennesker kastede efter hinanden. Man kan også slå eller sparke, og det er vel det almindeligste, når børn ikke kan styre sig, og et aggressivt indre pres skal udtrykkes. De kan også bide. Det er en oprindelig form for aggressivitet, som man ser det i dyreriget. Bider fra sig i bogstavelig forstand. I princippet er det det samme som at slå eller sparke. Jo yngre barnet er, jo mere naturligt er det, at det bider. Små børn lider ofte overlast fra de stores side på grund af jalousi eller misundelse.

Søskendejalousi er et typisk eksempel. Og så har vreden i sin oprindelse ikke noget med børnenes indbyrdes forhold at gøre. De store børn har været i familien først. Ene i (børne)reden. Så bliver den lille nye annonceret. Det er en spændende fornyelse af familien, og alle glæder sig. Men når den lille nye er kommet og kræver sin plads, så kan den store, som før var alene, ikke længere få hele opmærksomheden, men må dele den med den lille nye. Det kan være, at der er nok at dele af - at forældrene elsker deres børn lige meget, men alligevel kan den store føle, at han eller hun har mistet noget. Har lidt tab og derfor må sørge. Et af sorgens udtryk er vrede. Vrede over, at man har mistet noget. Man mobiliserer sin aggressivitet for at skaffe det tabte tilbage. Det naturlige er, at vende vreden mod forældrene. Det er jo deres opmærksomhed og kærlighed, man synes, man har mistet. Specielt da, hvis de

foretrækker den lille nye, og den store virkelig bliver forfordelt. Men de voksne mærker måske ikke vreden. Tilbageviser den måske. De er måske også for overmægtige at slås med, og så vendes vreden mod den lille, som på den måde bliver målet for aggressionen. Den lille er tilmed den svage og kan have svært ved at forsvare sig. De voksne må gribe ind og kommer måske til at frustrere den store yderligere ved at pukke på, at han eller hun er den store og bør kunne beherske sig, og så er muligheden for, at aggressionen hober sig op overhængende, og det kan så måske gå ud over alle mindre børn i omgivelserne. Andre små børn vikarierer for den, som egentlig var målet – altså bortset fra, at det egentlig var de voksne, som skulle mærke vreden som en del af barnets sorg.

Hvad kan man så gøre, når et større barn bider et mindre? Såvel i institutioner som i hjemmet må de voksne etablere en regel om, at "her bider man ikke hinanden". Man skaber en stemning og en fælles holdning, så det ligger i luften, at sådan gør man altså bare ikke. De voksne bider ikke af hinanden i ord og tale og er ikke bidske. Når så børn alligevel bider, må man gribe ind. Oftest er det aggressive barn vredt, fordi det savner noget. Det naturlige er derfor at finde ud af, hvad det er, barnet mangler eller savner. Og så forsøge at give barnet, hvad det har brug for. Man kan tale med barnet om det. Børn er ofte rimeligt ærlige, hvis de er trygge ved den voksne. Ellers må man tale om det indbyrdes. Bruge sin fantasi. Og i institutionerne alliere sig med forældrene.

Selvfølgelig må de voksne beskytte de små mod de stores overgreb, men man beskytter dem ikke ved at være bidsk og voldelig over for de voldelige børn, men ved at skabe en ikke-voldelig atmosfære, ved selv ikke at være voldelig - hverken over for børnene, hinanden eller forældrene. Det er ikke altid let. Der kommer let skarpe og bidende bemærkninger, og så er biddet stadig inde i billedet, og det var jo det, man ville undgå.

Når jeg taler så meget om de voksnes rolle, er det fordi, det er de voksne, der må lægge linjen og tage ansvaret, og så er der endnu en god grund: en familierapeut behandlede engang en familie, hvor storebror havde bidt lillebror gentagne gange. Man havde påtalt det. Havde grebet ind. Forsøgt at beskytte den lille, men man kunne jo ikke være over børnene hele tiden. Man kom så til at tale om, hvordan forældrene talte med hinanden, og det kom frem, at det var hårde tider i familien, og det blev klart for forældrene, at de nok bed lidt rigeligt af hinanden. Især faderen var meget bidende i sine kommentarer. Man talte om, at det måske var en god idé, at forældrene lagde tonen om og skaffede sig lidt overskud og voksentid sammen, og nogle venner stillede op og hjalp forældrene til at få overskud, så de kom på bedre talefod. Da tonen blev ændret mellem forældrene, holdt børnene op med at bide hinanden. Det er da tankevækkende!

**Af Mogens A. Lund. Speciallæge i Børnepsykiatri og Familierapeut.**

Klumme i Berlingske Tidendes lørdagstillæg Tæt På 15. april 2000.